

# Dos problemes bàsics de la Universitat actual

*Ramon Lapiedra*

Hom sol resumir les funcions actuals de la Universitat dient que la institució ha de dur a terme tres tasques bàsiques: formar un tipus determinat de professionals superiors; preservar, produir i transmetre coneixements; i preservar, produir i transmetre una cultura de qualitat.

De fet, la Universitat compleix aquestes tres funcions des de la pràctica conjunta i articulada de la docència i la investigació, i és evident que no pot reeixir-hi plenament si no és en un clima d'autonomia i llibertat intel·lectual i de creació.

A les tres funcions assenyalades se n'afegeix sovint una quarta, segons la qual la institució universitària hauria d'aportar elements per a la crítica i la renovació de la vida social i de les bases del coneixement.

Han passat, si fa no fa, dos segles des que a l'Occident europeu i a les illes Britàniques es va començar a aplicar les re-

formes que conduïren a la construcció de la Universitat moderna. Al llarg d'aquest temps aquelles funcions han variat, certament, però potser han variat més en la manera de ser abordades i materialitzades que en la seua pròpia concepció. En canvi, el que sí que ha variat profundament, d'aleshores ençà, han estat les condicions en què la Universitat ha de realitzar aquelles funcions. En efecte, en els darrers decennis, a la Universitat:

- s'ha deixat d'acollir un nombre molt limitat d'alumnes, i s'ha passat a subministrar formació a una part molt significativa de la població en edat escolar universitària;

- s'ha generalitzat la pràctica de la investigació amb criteris de qualitat;

- s'ha eixamplat clarament el ventall de les titulacions abans impartides, i una part de les noves titulacions, fins no fa gaire fora de la Universitat, exhibeix ara un caràcter fortament professionalitzat;

- s'ha produït una gran implicació de la institució en el progrés econòmic i social, mitjançant la integració del seu potencial tècnic i científic en les polítiques d'I+D i d'innovació;

- s'ha produït una certa penetració del mercat en la Universitat en ser sol·licitada la institució per les necessitats de formació contínua i assistència tècnica que ge-

Ramon Lapiedra és catedràtic de Física Teòrica de la Universitat de València, de la qual ha estat rector entre els anys 1984 i 1994. És autor del llibre *La matèria dels somnis* (Saó, València, 1994), de nombrosos articles apareguts en diverses publicacions i ha col·laborat en el llibre de J. Porta i M. Lladonosa, eds., *La Universidad en el cambio de siglo* (Alianza Editorial, Madrid, 1998).

nera l'entorn productiu, en un context on són presents competidors privats i institucionals per a subministrar eixos serveis.

Tot això ha fet que les necessitats financeres de les Universitats hagen augmentat darrerament de manera substancial i això ha comportat que els diversos governs, responsables sovint de la major part d'aquest finançament, vulguen més que mai fer un seguiment i tenir un control de l'ús d'aquests cabals i del grau d'assoliment dels objectius previstos.

En el context que acabe de descriure, i mirant cap al futur immediat, i no tan immediat, dos són al meu parer els grans reptes que ha d'assumir la Universitat i la política educativa d'un país si es vol que aquella pugui complir satisfactòriament amb les funcions adés esmentades. Per una banda, el disseny d'un sistema d'educació superior on el paper de la Universitat estiga convenientment definit i que, en l'àmbit educatiu global, permeti una territorialització adient, una adequació dels curricula a les necessitats socials i una racionalització de la despesa econòmica. Per una altra banda, l'assoliment d'un nou funcionament i l'establiment d'una nova organització de la vida i el govern universitari, així com un nou tipus de relació amb l'Administració, que tot plegat haurien de permetre:

a) la flexibilitat necessària perquè la institució pugui adaptar-se millor al compliment de les seues funcions en un àmbit de canvis ràpids i successius com els que segurament ens esperen;

b) la coexistència operativa de la necessària autonomia universitària amb l'obligació que té la Universitat de servir responsablement els objectius de progrés social i econòmic que la societat li planteja.

Tot seguit analitzem successivament aquest dos reptes.

## EDUCACIÓ UNIVERSITÀRIA I EDUCACIÓ SUPERIOR

L'article primer, u, del títol preliminar de la Llei de Reforma Universitària (LRU) diu, amb una certa ambigüïtat, que «El servei públic de l'educació superior correspon a la Universitat....». Ambigüïtat, perquè no se sap què vol dir ací «educació superior». Si hi vol dir simplement «educació postsecundària», aleshores l'afirmació és òbviament inexacta: ni tota l'educació postsecundària és ara dins la Universitat, ni encara menys hi era en el moment d'aprovació de la Llei. Per tant, hi manca un aclariment de l'abast exacte del terme «educació superior» emprat en el text legal. En tot cas, a l'empara d'aquest article de la Llei, o no, els últims decennis han vist la introducció continuada en la Universitat de multitud de titulacions, fins llavors a fora de la Universitat, molt professionalitzades, sovint amb una dilatada existència prèvia al marge de la Universitat. Aquesta introducció paulatina s'ha fet a voltes sota pressions corporatives, en general sense un gran entusiasme per part de l'Administració i de la pròpia Universitat i alhora sense veure-hi massa transcendència en cada una de les introduccions. Més aviat, hi ha hagut el sentiment generalitzat que, en cada cas, es tractava de guanyar, per a cada una de les noves titulacions professionals acabades d'introduir en la Universitat, un plus de reconeixement social, a l'empara del prestigi que hi poguera aportar la institució universitària. En definitiva, uns

canvis educatius més simbòlics que reals, segons aquell sentiment, i per tant mereixedors de poca o encara nul·la atenció, des del punt de vista de l'interès general.

Per la meua banda, he de dir que de cap manera compartisc aquesta visió contemporitzadora de la qüestió. Per començar, la Universitat, en la seua organització i govern intern ha estat i és encara concebuda com una institució que fa de manera essencial, sistemàtica, i generalitzada docència i investigació, no com a una mera juxtaposició de funcions, sinó com una doble activitat interdependent. En canvi, als centres on s'imparteixen moltes de les titulacions de caire altament professional que s'hi han introduït darrerament, ni s'ha fet mai investigació en el sentit formalitzat de la paraula, ni hi ha cap raó perquè se'n faça. Com a conseqüència, la introducció d'aquestes noves titulacions tan *professionals* en una organització —la universitària— pensada per a atendre la realització conjunta i articulada d'aquell binomi docència-investigació, ha provocat o pot provocar les disfuncions que segueixen i que comentarem tot seguit:

- Una primera hi seria la distorsió, amb un accent verbalista i teorísta, dels curricula i l'ensenyament de titulacions altament professionalitzades, fins aleshores dotades amb tradicions i mètodes propis, potser revisables, però no necessàriament en una direcció falsament teòrica i divergent d'una pràctica socialment necessària.

- Una segona, d'encarir innecessàriament el cost per a l'erari públic de moltes d'aquestes titulacions i dificultar així una correcta política d'assignació de recursos en el camp de l'ensenyament superior.

- I finalment una tercera, de pertorbar l'aplicació d'una política racional de dis-

tribució territorial dels centres, en aquest nivell de l'educació superior.

Quant a la primera d'aquestes tres disfuncions, no crec que calga insistir-hi gaire. Potser una millor comprensió d'allò que hi vull dir agrairia algun exemple, que em resistisc a donar ací per por que una concreció prescindible propicie una discussió puntual i esbiaixada allà on convindria una anàlisi general, atenta als interessos de la societat i alerta contra els corporativismes dissimulats. Això no obstant, amb el que s'acaba de dir, i el que es dirà més endavant acompanyat d'algunes referències concretes, n'hi haurà prou.

Quant a la segona disfunció, la d'encarir innecessàriament l'ensenyament d'aquestes titulacions, vindria de dos fronts: en primer lloc, si els docents d'aquestes titulacions fortament professionalitzades, per la sola raó de llur introducció en la Universitat, estan obligats a fer investigació, com una tasca essencial de llur carrera acadèmica individual, serà necessari reduir les seues obligacions docents de manera compensatòria, la qual cosa obligarà, al marge d'altres motivacions atendibles, a ampliar les plantilles corresponents de professorat. Però, a més, si, com s'acaba de dir, aquest professorat incorporat a la Universitat és cridat ara a incorporar-se a la nova tasca investigadora, les Universitats i els poders públics hi hauran d'acudir amb noves i proporcionades dotacions d'instrumental, espai i personal de suport. Potser algú argumente que tots aquests esforços estaran, llavors, justificats puix que estaran destinats a cobrir una tasca investigadora sempre valuosa en sí mateixa. Però, no és igual, ni de bon tros, fer un esforç financer per a atendre una investigació considerada prèviament com atensible, que

haver d'acudir obligat perquè s'han generat de manera espúria uns projectes i línies d'investigació al marge de la conveniència d'assignar-hi una part del total dels recursos disponibles, els quals sempre seran necessàriament escassos. Tot això suposant que la tasca investigadora, induïda subsidiàriament per la introducció en la Universitat de les titulacions externes de caire tan professional, assolirà nivells de qualitat i pertinència homologables, una suposició que no s'ha de donar per bona sense més.

Considerem ara la tercera disfunció, la de pertorbar l'aplicació d'una política racional en la distribució territorial dels centres d'ensenyament superior. El conjunt dels ensenyaments superiors, en el sentit de postsecundaris, des dels que són ara a dins de la Universitat, als que encara hi són a fora –Conservatoris de Música, Escoles d'Arts i d'Oficis, Acadèmies Militars, FP Superior, etc.– és molt variat i fins i tot casuístic. Els centres corresponents podrien ser implantats ací i allà, de manera flexible i autònoma, d'acord amb una política adequada de territorialització de l'ensenyament superior no universitari. Però, des del moment que s'han incorporat o s'incorporen a l'organització de la Universitat de la LRU i a la seua estructura departamental, es perd aquella flexibilitat potencial i la demanda social d'implantar un d'aqueixos centres en una determinada localitat es transforma necessàriament en la demanda de portar-hi una Universitat preexistent, més o menys pròxima, o crear-ne una de nova.

Si s'aposta per allò primer, el que se sol implantar en la pràctica és una suma de petites cues departamentals, de difícil gestió acadèmica, puix que tendiran a ser

marginades pels departaments matriu corresponents, amb tota l'espiral de greuges reals i ficticis rebuts per les unitats perifèriques, i de les denúncies corresponents. Un bell brou de cultiu per a tota classe de victimismes i de demagògia amb els quals pertorbar greument una bona gestió educativa.

Però, si s'aposta per allò segon, per la creació d'una nova Universitat, caldria valorar si el que es crea llavors amb el nom d'Universitat té les dimensions necessàries per a assolir la massa crítica que les economies d'escala i la complexitat d'una infraestructura investigadora demanen. Això, deixant a banda la qüestió fonamental de si la localitat en qüestió necessita una Universitat de nova planta o solament uns pocs centres superiors no universitaris, adaptats a les característiques i necessitats de la localitat i la comarca implicades. Perquè, òbviament, no es tracta d'argumentar segons allò de «quan més sucre, més dolç», ja que els recursos públics són limitats i cal assignar-los de manera socialment eficient.

Arribats ací, algú podria retrucar que la incorporació a la Universitat de molts ensenyaments superiors externs ha significat, en la pràctica, una elevació del seu nivell acadèmic i això mateix pot arribar a significar per a noves i futures incorporacions de caire similar. Això és cert, a condició que no s'obliden alhora els perills de desprofessionalització i de banalització pretesament erudita i teòrica dels curricula que aquestes incorporacions a una Universitat, concebuda fins ací massa estretament, signifiquen per a les titulacions incorporades.

En conseqüència, el meu parer és que, si es vol optimitzar la introducció d'ense-

nyaments no estrictament universitaris en la Universitat, de manera que això signifiqui una elevació del nivell efectiu d'aqueixos ensenyaments i no llur banalització teoricista, cal primer acotar-ne la part a integrar en la Universitat, i cal sobretot, als efectes d'una bona integració, flexibilitzar la LRU per tal que, parlant esquemàticament, la Universitat pugui atendre de manera conjunta i adient, dos grans tipus d'ensenyaments:

a) Els ensenyaments, diguem-ne, de tipus disciplinar, que són els més tradicionals, més lligats a la investigació, amb les disciplines corresponents agrupades en àrees de coneixement i integrades en departaments.

b) Els ensenyaments més professionals que s'haurien d'organitzar, més o menys, al marge de l'estructura acadèmica esmentada de les àrees de coneixement i els departaments, i que no tenen perquè estar lligats a l'activitat investigadora, en el sentit més formalitzat d'aquesta activitat.

La flexibilitat que es reclama en aquesta nova perspectiva organitzativa dels diversos ensenyaments universitaris implica, entre altres coses, eixamplar el ventall actual de les diverses categories i classes de professors i flexibilitzar-ne els requisits per a la contractació. Així, segons que es tracte dels tipus d'ensenyaments que hem qualificat com «disciplinars» o com «professionals» (i no hi ha, òbviament, cap muralla xinesa entre ambdós tipus d'ensenyaments), el doctorat, un curriculum investigador o creatiu, o una experiència professional a fora de la Universitat, poden ser requisits indispensables en la carrera acadèmica dels professors corresponents, o només mèrits més o menys transcendents a tenir en compte.

Amb una nova organització més flexible dels estudis i una nova tipologia de professors més àmplia i modulada, com acabe d'exposar, i altres canvis en l'organització de la Universitat, que exposaré més endavant, és possible que les conseqüències de la introducció en la Universitat de tots aqueixos ensenyaments superiors, fins fa poc a fora de la Universitat, puguin ser optimitzades. Tot i això, el meu parer és que ha d'haver-hi un sistema d'educació superior que pel seu caràcter molt professionalitzat —una FP superior, per exemple— o per la seua especificitat —els Conservatoris de Música, per exemple— ha de romandre al marge de l'organització universitària, encara que es modifiqui la LRU per tal de flexibilitzar la vida i el govern universitari en els termes adés proposats. En particular fóra prudent d'aturar ara com ara qualsevol nova proposta d'introduir en la Universitat altres ensenyaments superiors externs, mentre no es realitza la reforma legal apuntada i l'aplicació posterior. En aquesta perspectiva de separació organitzativa entre la Universitat, d'una banda, i una part de l'educació superior extrauniversitària, d'una altra, s'hauria de parlar de comptar a establir tota mena de «passarel·les» per als estudiants i els professors d'un costat i de l'altre. Alhora, separació organitzativa no vol dir menysteniment d'aqueixos estudis superiors no universitaris, que haurien d'assolir el prestigi social que els escau i haurien de tenir reconegut el nivell oficial que pertoque en cada cas, homologables als de graduat o llicenciat universitari quan això siga aconsellable.

## L'ADAPTACIÓ ALS CANVIS

No hi ha dubte que la societat en què vivim canvia molt de pressa i tampoc no hi ha dubte que l'actual ritme accelerat persistirà al llarg d'un futur més o menys dilatat. La Universitat ha de poder adaptar-se a tots aquests canvis amb la finalitat de donar resposta a les noves demandes socials i als nous problemes plantejats.

Recordava adés la introducció recent en la Universitat de nombrosos ensenyaments superiors, clarament professionals, que se n'havien mantingut organitzativament al marge. Per tal de poder front amb èxit a aquesta gran novetat es proposava reconèixer per separat, *de iure* i *de facto*, aquesta doble funció docent, la «disciplinar» i la «professional», bo i sabent que una distinció tan estricta no sempre serà aplicable en la pràctica. L'objectiu, al capdavall, era canviar i adaptar el tipus d'organització actual, massa monolític, a una realitat docent diversa, i amb això assolir una organització més flexible amb un ventall de modalitats en l'estament docent capaç d'atendre eficaçment aquesta diversitat.

Però, al costat d'aquests nous ensenyaments professionals, la Universitat actual ha d'atendre una demanda de formació contínua, provinent de les empreses, de l'Administració, de les noves necessitats socials, i de les exigències derivades de l'aplicació de les polítiques d'I+D a l'entorn social i econòmic, una demanda que ha d'atendre en competició amb altres agents privats o públics que se n'ocupen i se n'ocuparan. Una altra volta: si es vol donar, des de la institució universitària, la importància que té aquest tipus de formació conti-

nua i alhora es volen atendre com cal les necessitats derivades de la I+D, haurem de pensar les modificacions organitzatives i de funcionament que caldrà introduir-hi. Ací haurem de recolzar-nos encara en aquella doble estructura universitària, més disciplinar o més professional, que proposàvem adés, insistint-hi en la flexibilitat i l'autonomia de funcionament de la institució. En particular, no serà possible atendre adequadament les demandes de formació, canviants i variades, de la formació contínua i del compromís amb el desenvolupament i la innovació socials, si cada nou ensenyament que responga a aquest tipus de demanda ha de ser encara dissenyat, organitzat i aplicat des de l'actual estructura disciplinar de departaments i centres. Al contrari, l'organització i la participació de molts d'aquests nous ensenyaments haurà de ser responsabilitat d'unitats i persones adients que hi responguen directament davant de la institució com un tot, ço és, davant del govern de la institució amb el rector al front.

Resumint, però: si, com he afirmat adés, l'actual dinàmica de canvis accelerats en la societat ha de persistir, la Universitat ha de dotar-se d'un funcionament més àgil i eficaç, i això vol dir, en particular, el que segueix:

Les Universitats públiques constitueixen per llei un servei públic i, en conseqüència, es financien majoritàriament amb fons públics. Per tant, la Universitat pública està obligada a servir a la societat que la financia i a respondre davant d'ella. En particular, a respondre davant dels poders públics. Alhora, aquests poders han prolongat fins ara una manera d'exercir llur legítim dret de control sobre la Universitat amb lleis, decrets, i reglaments d'allò

més detallats, que es proposen intervenir *ex ante* en l'activitat universitària, cada dia més diversa i complexa. Atesa aquesta complexitat i diversitat, val a dir que aquesta manera d'intentar controlar de manera prèvia i detallada la vida universitària comporta, si més no, un risc permanent de deriva cap a una cotilla inhibidora per a la institució. Certament, l'Administració no pot renunciar a allò que és alhora el seu dret i el seu deure: la fiscalització de l'activitat universitària a fi de preservar l'interès general. Però, més que amb reglamentacions detallades *ex ante*, això es pot fer i s'ha de fer amb un tipus de seguiment *ex post*, l'única manera de poder dotar la institució universitària amb el grau d'agilitat i de flexibilitat que el seu quefer, en aquest nou segle en què acabem d'entrar, demana.

D'altra banda, la Universitat necessita de la seua autonomia, la qual s'ha d'exercir responsablement sota aquest tipus de control públic, un control en gran mesura *ex post*. És difícil exagerar la conveniència, àdhuc la necessitat, que la Universitat gaudezca d'autonomia. Per començar, de l'autonomia sempre reclamada, l'autonomia acadèmica, que es proposa garantir la llibertat de càtedra i d'investigació, sotraent així l'obtenció i difusió dels coneixements al control oportunista, sempre a l'aguait, per part d'administracions polítiques conjunturals. A la nostra època, però, quan la Universitat ha de fer front a noves i variades exigències socials, que li pertoca d'atendre, no n'hi ha prou amb aquesta autonomia acadèmica. Cal a més que, dins de certs límits, la Universitat tinga també l'autonomia financera que li permet dissenyar els seus plans estratègics i decidir per si mateix l'assignació dels re-

ursos disponibles d'acord amb aquests plans. Però, per les mateixes raons, cal també una autonomia universitària de gestió que ha de trobar el seu lloc al costat del control i seguiment *ex post* per part de l'Administració.

En consonància amb aquesta triple autonomia de la Universitat, que s'acaba de proposar, el govern universitari ha de ser un tipus de govern especialment responsable, cap a dins de la institució i cap a fora. Això vol dir, per començar, uns òrgans executius de govern reduïts en el nombre de membres, de manera que les responsabilitats no tinguen tendència a diluir-se en l'anonimat d'uns òrgans massa nombrosos, i deixar, si de cas, el tipus de composició nombrosa per als òrgans deliberants, assessors o electius. En la mateixa direcció, els òrgans executius centrals, amb el rector al front, fetes les consultes oportunes, han de poder fer discrecionalment els nomenaments oportuns. Em referisc a nomenaments de persones o d'unitats d'actuació per a responsabilitzar-se, davant d'aqueixos executius, de la realització de comeses concretes en allò que té a veure amb els ensenyaments més professionals, a la formació continuada i a la implicació de la Universitat en el sistema d'I+D i d'innovació de l'entorn social. L'organització departamental, en la formulació actual, ço és, amb les funcions actuals i la seua autonomia dins de la Universitat, s'hauria de reservar com a fórmula organitzativa bàsica únicament de la part de la Universitat que hem qualificat de «disciplinar», per contraposició amb aquella altra que atén les necessitats derivades de la formació més professional, continuada, o més lligada a les necessitats canviants del sistema productiu de l'entorn social.

Val a dir que, des del moment que es reclama per al rector, en particular, aquesta major llibertat executiva, l'òrgan que l'haja elegit ha de poder exigir-li també i de manera ben operativa comptes i responsabilitats, amb totes les conseqüències. Igualment fóra convenient, com està ja vigent en moltes Universitats, la limitació en el nombre de mandats consecutius en el càrrec de rector, a fi d'evitar el perill que, amb la perpetuació d'un rector, es puguin formar i consolidar al seu voltant xarxes clientelars i d'interessos que, des de l'opacitat, desnaturalitzen el funcionament democràtic de la institució.

#### UNA UNIVERSITAT AL SERVEI DE LA SOCIETAT

La Universitat pública ha d'estar en un sentit ampli, però efectiu, al servei de la societat i ha d'aspirar per tant a assolir nivells de qualitat i excel·lència. ¿Com es pot materialitzar, doncs, aquest servei exigít? Per descomptat, des de l'autonomia universitària en els seus diversos nivells perquè, sense aquesta autonomia, la institució, per la pròpia naturalesa de les seues funcions, no pot actuar eficientment a fi d'aportar tot allò que, en condicions escassos, pot i deu aportar a la societat. Alhora, però, l'autonomia sense responsabilitat davant l'exterior degenera inevitablement en corporativisme. Aleshores, ¿com es materialitza o s'ha de materialitzar en la pràctica aquesta responsabilitat necessària?

Per començar, ja he dit adés que l'autonomia universitària s'ha d'exercir en el marc d'un control per part de l'Administració. Un control que a hores d'ara ha de ser, com he argumentat repetidament, un

control i seguiment tipus *ex post*, sobre la base d'una normativa bàsica no gens detallista.

L'Administració hauria d'exercir aquest tipus de seguiment a distància i de control *ex post* amb l'ajut de dues classes d'actuacions:

- Fixant-hi uns objectius programàtics de finançament preferent, de manera que les Universitats que institucionalment o mitjançant les seues unitats es reponsabilitzaren en l'assoliment d'eixos objectius tinguen accés al finançament determinat prèviament en el marc d'un seguiment preestablert.

- Establint uns mecanismes institucionals d'avaluació i acreditació de l'activitat universitària, dels quals es derivaran en cada cas les conseqüències que pertoque a fi d'eleva la qualitat dels serveis universitaris.

L'avaluació continuada és una peça fonamental d'aquest seguiment a distància i control *ex post*, per part de l'Administració a fi d'aconseguir nous nivells de qualitat. És de fet la condició *sine qua non* per a fer efectiva aquella responsabilitat sense la qual l'autonomia universitària pot degenerar en corporativisme.

Aquesta avaluació ha de ser la resultant de dos tipus complementaris de processos: l'avaluació interna, que hi subministra de manera ordinària les dades necessàries i llur valoració als ulls de la pròpia institució, i l'avaluació externa, que té en compte l'avaluació interna i la confronta amb les pròpies dades i valoracions. On aquest tipus d'avaluació té ja una certa tradició i ha guanyat una certa fiabilitat, no es tracta que l'agent avaluador extern faça valdre sense més el seu criteri: sol haver moments, en el procés avaluador, de discussió i negociació

entre la Universitat avaluada i l'agent extern avaluador, amb uns terminis per corregir les deficiències detectades i amb les conseqüències que pertoque.

En qualsevol cas, aquest tipus d'avaluació reclama un tipus d'agent extern avaluador materialitzat en unes Agències professionalitzades, dotades dels mitjans humans i materials necessaris, i independents, tant de les Universitats com de l'Administració. D'altra banda, els dictàmens d'aquestes agències no poden ser vinculants: són l'Administració i la pròpia Universitat qui han d'aplicar les correccions que se'n puguin derivar de l'avaluació que acabe fent-hi l'agència, i és en aquesta aplicació on es consuma finalment la responsabilitat que l'autonomia comporta.

Al costat de la funció avaluadora descrita, cal comptar la funció d'acreditació: d'acreditació d'estudis, de llur bondat, de la capacitat d'un centre per a impartir-los, o de la capacitat d'un equip d'investigació per a assumir determinades responsabilitats, etc.; acreditació inicial o provisional, confirmació o no d'aqueixa acreditació, renovacions successives de l'acreditació, etcètera.

Com en el cas de l'avaluació, l'acreditació ha de ser duta a terme per una agència professionalitzada, independent de l'Administració i de les Universitats, que dictamine de manera no vinculant, encara que cal que l'Administració i les Universitats hagen d'actuar en ús de llur responsabilitat, una volta conegut en cada cas el dictamen oficial emés per l'agència d'acreditació.

Heus ací, en aquesta autonomia universitària responsable, i en la materialització d'aquesta responsabilitat mitjançant els processos d'avaluació i acreditació, els

pressupòsits inicials perquè la Universitat conforme les seues actuacions a les exigències de l'interés més general de la societat, entés aquest interés en un sentit ampli i no reduccionista. No reduccionista, perquè, a voltes, el millor servei a la societat que podran retre tal o tal centre, grup de treball o professor universitaris serà fer investigació bàsica sense possibilitats immediates d'aplicació o, encara, pura crítica social. En aquesta mateixa direcció de servei a la societat sembla que convindria un òrgan central de govern universitari, un executiu central, d'on formaren part representants de la societat, a banda la representació que la societat ja ostenta en l'actual consell social. Un executiu central, amb majoria acadèmica, i presidit per un rector triat per la comunitat universitària, davant de la qual respon en particular i de manera no gens difuminada. Respon, i respon de manera no difuminada, perquè, justament, té la suficient capacitat executiva; perquè a través d'ell i el seu govern la institució fa valdre els seus interessos generals per damunt dels interessos més particulars dels centres, els departaments i altres unitats i grups universitaris.

Sense aquest tipus de govern, sense una autonomia responsable, amb la cotilla d'una Universitat pensada i organitzada en clau merament disciplinar, fins i tot quan ha d'atendre unes tasques de formació professional o continuada, de desenvolupament i d'innovació, és molt difícil que la institució pugui maximitzar la qualitat del servei que ha de retre a la societat. Per posar un exemple, amb el funcionament actual de la Universitat espanyola és difícil que es puguin elaborar plans d'estudis tan adequats a les necessitats socials

com caldria, superant-hi els punts d'equilibri que són els acords interns on, en cada cas, es maximitzen la suma dels interessos legítims, però no únics, dels diversos departaments, centres, unitats i professors implicats. Dificil serà elaborar plans d'estudi més curts que els actuals, més generalistes en els primers cicles, lluny d'una fragmentació pensada com si la generalitat dels estudiants universitaris s'hagueren de dedicar en acabar, posem per cas la llicenciatura, a fer un doctorat primer i seguir una carrera investigadora després.

#### CONSIDERACIÓ FINAL

Les consideracions que acabe d'exposar sobre la Universitat, sobre certes dificultats actuals que en limiten en funcionament, i les mesures correctores que hi caldria prendre, són molt lluny de cobrir la problemàtica general que en aquest començament de segle ha d'encarar la institució, però les dues grans qüestions que he tractat ací —l'educació universitària dins l'educació superior i el govern universitari— són, en tot cas, i al meu parer, dues qüestions de no poca importància, a hores d'ara.

D'altra banda, el tema de la Universitat és, no cal dir-ho, complicat i difícil, de manera que les afirmacions i les propostes que he fet en aquest article són, com no podia ser altrament, provisionals i subjectes a revisió, en particular si un debat tan necessari com reclamat darrerament les modificara o encara les invalidara. Per això mateix, caldria defugir tota improvisació i precipitació en el disseny i l'aplicació de les reformes que al capdavant sembla que s'hagen d'aplicar. En particular, allà

on es puga, no seria mai sobrer que es procedira d'entrada duent a terme experiències pilot que subministrarien orientacions prèvies, a fi d'avançar amb un mínim de seguretat en un camí tan esquerp i tan difícilment previsible com és el camí de les reformes educatives. □

#### AGRAÏMENTS

Fa un parell d'anys, la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles encarregava al professor Josep M. Bricall la redacció d'un informe sobre la Universitat espanyola, que ha estat fet públic darrerament. A fi de realitzar la seua tasca, el professor Bricall va voler envoltar-se, en particular, d'una comissió assessora de set membres, els professors Álvarez-Osorio, Fermoso, Michavila, Quintanilla, Rojo, Tejerina, i jo mateix.

Sense les idees i els debats que es donaren en aquella comissió, al llarg de més d'un any de sessions, en una atmosfera de plaent treball en comú, presidit per Josep M. Bricall, aquest article no haguera vist la llum. Vull consignar ací el meu agraïment a tots ells per una experiència tan enriquidora humanament i per tot el que hi vaig poder aprendre.